

Asia: VN/19902/2021

Lausuntopyyntö rikosasioiden tietosuojalain toimivuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista

Direktiivin täytäntöönpano

1. Rikosasioiden tietosuojalaki mahdollistaa sen, että rikosasioiden tietosuojalain sijasta tai sen lisäksi sovelletaan joiltakin osin erityislainsäädäntöä. Rikosasioiden tietosuojalakia on myös täydennetty usealla erityislailla. Puuttuuko rikosasioiden tietosuojalaista joiltakin osin tietosuoja koskevia vaatimuksia, jotka olisi syytä huomioida yleislaissa?

Jos viittauksella yleislakiin tarkoitetaan rikosasioiden tietosuojalakia niin käytännön soveltamistoiminnassa on noussut syyttäjien osalta seuraavia huomioita:

- Syyttäjätöiminta tulee rinnastaa rikosasioiden tietosuojalain 45 §:n 2 momentin mukaisesti tuomioistuimiin. Syyttäjien lainkäyttöratkaisujen tietosuoja-arvioinnille eri tavalla kuin tuomioistuimien ratkaisut ei ole perustetta eikä se vastaa direktiivin tarkoitusta.

- Tietosuoja-asetuksen 85 art mukaan sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus on sovitettava yhteen lainsäädännöllä. Tämä asia tulee määritellä lakitasoisesti rikosasioita koskettaen journalistisessa tarkoituksessa kuten on tehty lain 5 §:ssä arkistoinnin, tilastollisten tai historiallisten tarpeiden osalta. Tällä hetkellä asia on epäselvä. Ohittaako journalistinen tarve tietosuoja sääntelyn mukaiset rekisteröityjen oikeudet ja jos niin kuinka, tai onko näitä olemassa journalismin osalta. Asiasta on säädettävä kansallisessa laissa yksiselitteisesti. Samalla on lakitasoisesti määriteltävä journalismi.

2. Onko hallinnonalalla voimassa tai suunnitteilla rikosasioiden tietosuojalain 13 §:stä poikkeavaa sääntelyä, mukaan lukien automatisoitu profilointi, jolla on merkittäviä vaikutuksia rekisteröityyn, sekä erityisiä henkilötietoryhmiä hyödyntävä profilointi kuten kasvontunnistus?

Ei ole.

3. Onko hallinnonalalla suunnitteilla uusia erityislainsäädäntöhankkeita, joilla on tarkoitus panna täytäntöön joiltakin osin direktiivin säännöksiä?

Syyttäjälaitos on kartoittamassa tarvetta täydentää rikosasioiden tietosuojalainsäädäntöä sekä julkisuuslainsäädäntöä yksityisyyden suojan ja julkisuusperiaatteen toteutumisen turvaamiseksi.

4. Onko rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säännöksiä, joiden täytäntöönpano erityislainsäädännössä on osoittautunut hankalaksi tai joiden merkitys on epäselvä?

- edellä mainittu syyttäjien päätöksen lainkäyttöluonne
- 36 §:n velvoite ilmoittamisesta toiselle rekisterinpitäjälle. Velvoite ei ole ymmärrettävä eikä vastaa alkuperäistä direktiivin tarkoitusta.
- 23 § Rekisteröidyn tarkastusoikeuden käyttämisen viimeisen momentin tunnistautuminen allekirjoittamalla ei vastaa nykypäivää. Poliisin osalta tämä asia on korjattu sitä koskevan oman lain (616/2019) 41 §:ssä.

Henkilötietojen siirto kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille

5. Mitä sopimuksia, säännöksiä ja standardeja sovelletaan tietosuojan riittävyyden arviointiin, kun henkilötietoja siirretään kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille (ks. rikosasioiden tietosuojalain 41-42 §)?

Tästä ei ole kokemuksia.

6. Kokemuksenne henkilötietojen siirtoihin sovellettavista poikkeuksista (rikosasioiden tietosuojalain 43 §), jotka koskevat tietosuojan riittävyyttä?

Tästä ei ole kokemuksia.

7. Kokemuksenne rikosasioiden tietosuojalain 44 §:n (henkilötietojen siirto kolmansiin maihin yksityisille ja muille vastaanottajille) soveltamisesta?

Tästä ei ole kokemuksia.

8. Millä tavalla rikosasioiden tietosuojalain säännökset ovat vaikuttaneet toimivaltaisten viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon kansallisesti, jäsenvaltioiden välillä ja Suomen ja kolmansien maiden välillä, huomioiden erityisesti rekisterinpitäjien väliseen luottamukseen liittyvät näkökohdat?

Rikosprosessissa kolmansiin maihin kohdistuvien henkilötietojen luovutukset tapahtuvat esitutkinnassa ja muuten esitutkintaviranomaisen toimesta ja muutoin toimivaltainen viranomainen on oikeusministeriö.

Syyttäjiä koskettaen emme ole tunnistaneet tilanteita, missä luovutuksia säännöllisesti tapahtuisi.

Satunnaisista henkilötietojen luovutuksista kolmansiin maihin pidetään 42 §:n mukaista sarjaa valtakunnansyyttäjän toimistossa.

Muut kokemukset rikosasioiden tietosuojalain soveltamisesta

9. Minkälaista rikosasioiden tietosuojalakia täydentävää ohjeistusta rekisterinpitäjä/tietosuojaviranomainen antanut henkilötietojen käsittelystä?

Henkilöstölle on suunnattu koulutusta henkilötietojen käsittelystä rikosasioiden yhteydessä. Organisaatiolla on määriteltynä tietoturvapoikkeuksia koskeva prosessi. Organisaation

tietosuojavastaava seuraa henkilötietojen käsittelyn tilaa. Eri henkilötietojen käsittelykonteksteja varten on organisaatiossa laadittu tietosuojaselosteet.

10. Millä tavalla henkilökunnan tietoisuutta rikosasioiden tietosuojalain vaatimuksista on pyritty parantamaan?

Koulutuksella ja ilmiöseurannalla. Ajankohtaisista asioista tiedotetaan säännöllisesti organisaation sisäisesti.

11. Millä tavalla rekisteröidyn tarkastusoikeus (rikosasioiden tietosuojalain 23 ja 24 § sekä 29 §) on järjestetty? Miten paljon rekisterinpitäjä/tietosuojaviranomainen on vastaanottanut vuosittain (2019-2021) tarkastuspyyntöjä ja mitä tilanteita, rekistereitä tai tietoryhmiä ne ovat pääosin koskeneet?

- Tarkastusoikeuspyynnöt käsittelee pääsääntöisesti tietosuojavastaava. Henkilön tehdessä tarkastuspyynnön varmistutaan pyytäjän henkilöllisyydestä jos se ei ole muuten selvä.
- Tarkastusoikeuden toteutuksessa käymme läpi kaikki rikosasioita koskevat rekisterimme ja hallinnolliset rekisterit ja ilmoitamme niistä mahdollisesti löytyvät 23 §:ssä mainitut tiedot.
- Tarkastuspyyntöjä on vuosittain tullut alle kymmenen kappaletta.

12. Onko rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyyn nimetty tietosuojavastaava ja/tai mikä on rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvan käsittelyn valvontaan osoitetun henkilökunnan lukumäärä?

- Organisaatiolla on nimettynä tietosuojavastaava sekä varavastaava.
- Organisaatiossa toimii lisäksi aluevastuuseen perustuva tietoturvaryhmä, joka voi tarvittaessa hoitaa myös tietosuojaan liittyviä tehtäviä.

13. Onko rikosasioiden tietosuojalain noudattamisessa ilmennyt ongelmia ja mitä säännöksiä ongelmat ovat erityisesti koskeneet?

- Tarkastusoikeuden yhteydessä vaadittava tunnistautumisen taso 23 §:ssä.
- 36 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus.

14. Näkemyksenne lainsäädännön toimivuudesta tietosuojaviranomaisen valvontavaltuuksien käytön ja laillisuusvalvonnan näkökulmasta?

Tästä ei ole näkemystä.

15. Onko rikosasioiden tietosuojalain 51 ja 52 §:n säännöksiä vielä sovellettu ja jos kyllä, minkälaisissa tilanteissa?

Ei ole sovellettu.

16. Kokemuksenne rikosasioiden tietosuojalain säännösten ja rikosoikeudellisen ja virkamiesoikeudellisen sääntelyn yhteentoimivuudesta?

Julkisuusperiaatteen ja yksityisyydensuojan toteutus virkavastuulla voi johtaa tilanteisiin, missä kilpailevien oikeushyvien tulkintaratkaisut voivat johtaa virkamiehen osalta ennakoimattomiin tilanteisiin. Asian problematiikkaa on avattu hyvin tuoreessa Jenna Laurikkalan väitöskirjassa Virkasalaisuusrikokset.

17. Mahdolliset huomionne henkilötietojen käsittelyn tietoturvallisuutta koskevista vaatimuksista (suunnitelmat, ohjeet, tietojärjestelmämuutokset, organisatoriset muutokset, auditoinnit, tietoturvaloukkauksia koskevat ilmoitukset), huomioiden myös lokitietojen osalta täytäntöönpanoon varattu siirtymäaika

Tietoturvallisuutta toteutetaan organisaatiossa henkilötietojen käsittelyn osalta sisäisesti ja järjestelmien osalta yhteistyössä Oikeusrekisterikeskuksen ja Valtorin kanssa.

Lokitusvaatimuksista johtuu velvoitteita joiden täyttäminen vanhoissa perinnejärjestelmissä tulee olemaan erittäin hankalaa ja epätarkoituksenmukaista.

18. Mahdolliset huomionne rikosasioiden tietosuojalain vaikutuksista uuden teknologian kehittämiseen ja käyttöön

Tietosuojavaatimukset on otettu huomioon uusien järjestelmien ja työtapojen suunnittelussa ja käyttöönotossa tekemällä tarvittavat DPIAt.

19. Muut mahdolliset huomionne rikosasioiden tietosuojadirektiivistä tai rikosasioiden tietosuojalaista ja sen soveltamisesta

Varsin monella lain soveltamispiiriin kuuluvalla viranomaisella on sovellettavana niitä varten erikseen laadittuja erillislakeja henkilötietojen käsittelyyn. Lainsäädäntöä tarkasteltaessa on epäselvää, onko rikosasioiden henkilötietolain ja erityislakien säätämisen yhteydessä arvioitu kokonaisuus julkisuusperiaatteen, yksityisyyden suojan, salassapitointressien ja rekisteröityjen oikeuksien kannalta. Ovatko esimerkiksi tiedotusvälineiden mahdolliset omat rekisterit tietosuojasääntelyn ja valvonnan piirissä vai ulkopuolella. Vastauksesta riippuen tarve journalismin määrittelylle on tärkeä.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Autiovuori Joanna
Syyttäjälaitos

Hietanen Tommi
Syyttäjälaitos